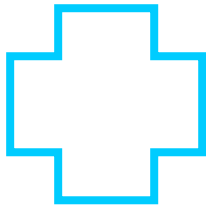

Setkávání s muslimy

Učební list 16

Obsah

Setkání s muslimy

Moderní Fioretti

Jak Klára odporuje Saracénům

A. Úvod

D. Cvičení

B. Přehled

E. Praktické využití

C. Informace

F. Literatura

1. Druhý vatikánský koncil

- 1.1 Úcta
- 1.2 Dialog
- 1.3 Důsledky

2. František a sultán

3. Změna Františkova smýšlení

- 3.1 Zbožná cvičení
- 3.2 Zkušenost transcendence

4. První mezinárodní františkánská konference o islámu

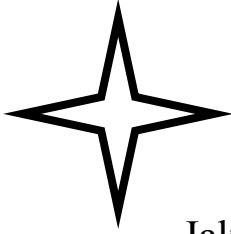
5. Praktický důsledek

6. Základní informace o islámu

- 6.1 Krátký přehled dějin islámu
- 6.2 Nejdůležitější skupiny a právnické školy islámu

7. Fundamentalismus - Ohrožení víry a úcty k druhým

- 7.1 Vidět
- 7.2 Posouzení
- 7.3 Jednat

Jak Klára odporuje Saracénům

Strašidlo úzkosti obcházelo městem i mezi sestrami sv.Kláry: Krajem táhli vojáci v císařových službách, Saracéni. Ve dne v noci klečely sestry před Nejsvětější svátostí.

Tu si Klára vzpomněla na noc, která předcházela Ježíšově smrti na kříži; a jak Ježíš vzal chléb ...

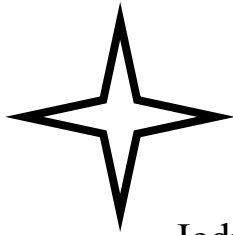
A tak Klára napekla chleba, byly ho plné koše. A jednou ráno Klára a sestry nesly koše k táboru, kde vojáci ček'Alí na nejvhodnější okamžik, kdy přepadnou město.

Ještě než mohli vojáci, střežící tábor, Kláru a její sestru vidět, rozšířila se kolem vůně čerstvě napečeného chleba. Když velitel vystoupil před svůj stan, aby svolal všechny vojáky, zavěřil. V myšlenkách uviděl svou matku, jak před léty pekla chléb.

V tom objevil Kláru a její sestry. Už chtěl tasit meč, když mu nabídly čerstvý chléb. Klára tiše řekla: „Pace e bene“, to znamená „pokoj a dobro“, které potřebuješ, aby ses sám stal dobrým.

Vojáci se divili, ale vz'Alí chleby a posadili se kolem košů. A plni údivu se d'Alí do jídla. Ten chléb chutnal tak zázračně, jako žádný jiný chléb předtím. Když se najedli, rozhodli se strhnout stany a odešli odtud. Město bylo zachráněno.

(Podle Elisabeth Bernetové,
volně zpracované z Aktů svatořečení).

Jednání s muslimy

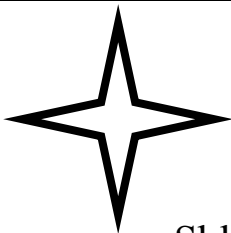

Mluví-li František o misii, myslí především na muslimy. Můžeme se proto ptát, zd' Alí nepatří k základním úlohám františkánů, jít novými cestami na této trnité misii.

Nesmíme ovšem zapomínat, že nové, méně bojovné, vztahy nezávisí jen na křesťanské straně, nýbrž také na samotných muslimech. Právě v Africe a v některých částech Asie, ale také v Evropě, kde žije stále více muslimů, setkáváme se dnes často s fundament' Alistickou formou islámu. Je sotva možné rozmlouvat tam, kde převládá ještě duch křížových výprav, přičemž navíc v mnoha zemích je příliš úzký vztah mezi náboženským přesvědčením a státní mocí.

Přesto chceme v duchu sv. Františka a II. vatikánského koncilu usilovat o dialog s muslimy.

Na světě dnes sotva najdeme zemi, kde nežijí muslimové. Proto také právem pozorujeme všude rostoucí vliv islámu a jeho rostoucí hospodářskou a náboženskou moc. I když to platí především o Asii, Africe, Evropě, Severní Americe a Austrálii, musejí se s tím vyrovnávat i lidé v Latinské Americe. Také tam už jsou islámská centra a obce. V této věci bychom se měli řídit způsobem, jakým se k muslimům stavěl František. Byl to opravdu příklad chování k lidem, jejichž způsob života je nám cizí.

Sbližování s islámem

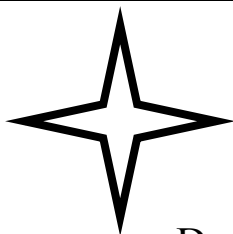
Každé sbližování se s islámem musí brát ohled na změny, které vyvolal Druhý vatikánský koncil a také následující léta v církvi a v rádech. Ve svém nejkratším dokumentu o vztazích mezi církví a jinými náboženstvími (Nostra aetate) konstatuje Vatikánský koncil výslovně, že církev se dívá na muslimy s úctou a usiluje o nový druh vztahů.

Setkáním se sultánem nám František zanechal vzorový příklad pro setkávání se s muslimy. Pro Františka samotného bylo toto setkání tak významné, že v něm vyvolalo dodatečně změnu smýšlení.

Převádí do své víry islámské zvyky a základní zkušenosti. Na tomto základě se roku 1982 konala první františkánská islámská konference, která v dopise ve stylu sv. Františka popisuje základní chování při setkávání s muslimy. Setkávání s islámem se děje na úrovni všedního života; proto k tomu uvedeme několik konkrétních pokynů. Vždy znovu zjišťujeme, jak málo víme o islámu, a proto podáváme některé základní informace o dějinách a krátký přehled nejdůležitějších skupinových a právnických škol islámu. Nakonec uvedeme několik pokynů, jak se chovat k útočnému fundamentu Alísmu.

Informace

C

Druhý vatikánský koncil

1

Úcta

1.1

V nejkratším koncilovém dokumentu v „Deklaraci o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím“ (= Nostra aetate) církev prostě a přímo konstatuje: „Církev se dívá s úctou na muslimy“ (Nae 3).

Teprve nyní začínáme chápat, co takové prohlášení může znamenat pro teologii a názor na misie, které chtějí brát vážně nekřesťanská náboženství. Tento dokument Druhého vatikánského koncilu neuvádí pouze řadu pozitivních aspektů, které se křesťanskému myšlení a cítění jeví důvěrně známé a které mohou křesťané převzít. Prosí také o vzájemné porozumění a proto „vybízí, aby zapomněli na to, co bylo, aby se upřímně snažili o vzájemné porozumění a aby společně chránili a podporovali sociální spravedlnost, mravní hodnoty, mír a svobodu pro všechny lidi“ (Nae 3).

Musíme najít nový postoj, který se snaží setkávat se s islámem v duchu pokory a „minority“ (= být menší). Cítíme, že František nás k takovému postoji povzbuzuje.

Pozitivní příklon II. vatikánského koncilu k jiným náboženstvím dal teologům podnět přezkoumat své misiologické názory a snažit se o teologické chápání, které správně rozumí životu a příkladu věřících muslimů. Chceme-li brát dialog opravdu vážně, nemůžeme už používat tradičního triumf^o Alístického vyjadřování, jako bychom my křesťané jako jediní byli vlastníky celé pravdy a jiným náboženstvím přiznáv^o Alí nanejvýš zárodečné náznaky (srov. UL 15,3.3).

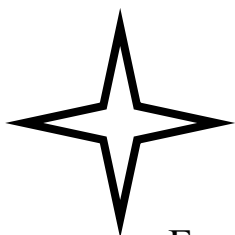
Křesťané a muslimové mají v zásadě společná náboženská přesvědčení. Rozdělují nás bohužel bolestné dějiny a nedobré zkušenosti přítomné doby. Proto je tak důležité, aby se křesťané a muslimové spřátelili a potom v dialogu sdíleli společné hodnoty a přesvědčení.

Důsledky

1.3

Z toho vyplývají dva významné důsledky: Ve svých vztazích s muslimy se musíme nejprve vyhnout všemu, co by v slovech nebo činech mohlo ukazovat, že na jejich osobu, víru a chování pohlížíme povýšeně. Je třeba se vyhnout veškerému srovnávání „dobrých“ křesťanů se „špatnými“ muslimy a naopak. Je třeba pokračovat v hledání dobrého a pozitivního na obou stranách. Dobří a čestní lidé jsou jak mezi muslimy tak mezi křesťany. Případné obrácení na jinou víru musíme chápat jako Boží dílo. Záleží na nás, abychom svým životem a způsobem, jak se chováme k druhým, vydáv^o Alí svědectví o své víře.

Zadruhé je naléhavě nutné zamýšlet se nad svou vírou a nově ji formulovat. Je to jednak příkaz dějin, za jakých nauka víry vznikala a také konkrétní situace, v níž se dnes nacházíme. Abychom pochopili křesťanské články víry, musíme si vždy uvědomovat historické a společenské pozadí, na kterém byly formulovány. Rovněž dnešní situace vyžaduje, abychom o své víře mluvili tak, aby tomu druhí mohli porozumět. Vždy musíme rozlišovat mezi obsahem naší víry a způsobem, jak o tom s druhými mluvíme. Zvláště to platí o tom, jak mluvíme o Nejsvětější Trojici a o Ježíšově božství s muslimy, kteří vyznávají víru v pouze jediného Boha.

František a sultán

2

Pro pochopení správné františkánské misie mezi muslimy si musíme připomínat Františkovu zkušenost se sultánem v Egyptě. Příběh je dobře známý, ale existují různé verze podle toho, kterou misionářskou stránku chceme u Františka zdůraznit. Je zajímavé porovnat zprávy autorů, kteří psali uvnitř řádu, jako např. Tomáše z Celana a Bonaventuru a ty, které napsal Alí autoři mimo řád, jako jsou Jakub z Vitry, biskup z Akry a kardinál, nebo Jindřich z Aranches. Ten napsal „Legenda sancti Francisci versificata“, tedy legendu ve verších.

Ve svém prvním životopise (1228) zdůrazňuje **Tomáš z Celana**, že František vyhledal egyptského sultána, aby mohl podstoupit mučednictví. Vstoupil na loď v době, kdy byla 5. křížová výprava, která měla dobýt zpět Svatou zemi, na svém vrcholu. Přichází do Damietty a dostává se k sultánovi, kde odvážně káže o Kristu. Sultán mu laskavě naslouchá a ví, že se liší od křížáckých rytířů (srov. 1 Cel 57).

V druhém životopise (1246-48) píše Celano, jak se František snaží křížáky odradit od plánované bitvy a předpovídá jim porážku, protože se nedávají vést Božím Duchem, nýbrž vlastní povýšeností a válečnou vášní (srov. 2 Cel 30).

Bonaventura ve své „Legenda maior“ podává podrobnou zprávu: Válka je v plném proudu a je nebezpečné se míchat do boje. František s bratrem Iluminátem se však vydává do muslimského tábora a konečně se dostává až k sultánovi: „*Kázal sultánovi o trojjediném Bohu a Spasiteli všech Ježíši Kristu, s pevnou myslí, mocí ducha a žarem. Neboť i sultán pozoroval na Božím muži žár ducha a moc, se zalíbením ho poslouchal a naléhavě ho zval, aby u něho pobyl*“ (LM 9). František slíbil, že to udělá, když se sultán se svým lidem obrátí ke Kristu. Na to sultán nepřistoupil, ani na zkoušku ohněm (Boží soud), kterou Poverello navrhoval. František se tak vrátil do tábora křížáků bez viditelného úspěchu.

Jakub z Vitry mluví o muslimech negativně a sultána nazývá divokou bestii. Nemůže však popřít, že vládce a jeho lidé byli fascinováni mužem z Assisi, oblečeným jako sufi. Ve svých „Dějínách Západu“ pak Jakub z Vitry pokračuje: „*Po několik dní mu (Františkovi) sultán pozorně naslouchal, když před ním a před těmi, kteří ho obklopovali, kázal Krista. Pak z obavy, aby se některý z těch, kdo ho z jeho lidí poslouchal Alí, nenechal obrátit k Bohu účinností jeho slov a nepřešel ke křesťanskému vojsku, dal mu doprovod a přikázal, aby ho s úctou a bezpečně dovedli zpět do našeho tábora. A když se s ním loučil žádal ho: „Modli se za mne, aby mi Bůh dal poznat, která víra je mi milejší*“ (Historia Occident' Alis 32,14).

První, co z tohoto svědectví vyplývá, je nepochybná skutečnost, že František u egyptského sultána opravdu byl a že s ním mluvil. Svědčí o tom také jeden arabský pramen (W.Roncaglia). Jakub z Vitry doplňuje a zdůrazňuje to, co Jordán z Giano, Tomáš z Celana a Bonaventura uvádějí jen téměř mimochodem. Dva poslední se téměř stydí, že zakladatel jejich řádu neměl úspěch a omlouvají to tím, že Bůh mu místo mučednictví připravil „*přednost v jiné jedinečné milosti*“ (1 Cel 57), stigmatizaci. Dále vidíme hlubokou a rozhodnou Františkovu mírumilovnost. Z toho, co říká francouzský biskup, je vidět, že nechtěl žádný doprovod. S důvěrou v Boží ochranu prošel oblastí bojů a bezpečně se dostal k sultánovi. V protivnících - muslimech - viděl bratry, kterým se musí ukázat pravá cesta spásy, kterou může dát jen Ježíš Kristus. Z povrchního pohledu na namáhavou misijní cestu k Saracénům se úspěch jeví nepatrný. František svého cíle nedosáhl: ani touženého mučednictví, ani sultánova obrácení, ani míru mezi křesťany a muslimy, ani nového chápání křížových výprav beze zbraní.

Jako by tato neúspěšnost měla potvrdit Františkův misijní program. Jemu totiž nejde o viditelný výsledek, nýbrž o svědectví a nasazení života. V jednání s muslimy si František uvědomuje, že to nejsou „strašná a krutá zvířata“, jak to tvrdila evropská

válečná propaganda. Mají spíše ušlechtilé mravy a hlavně ukazují hlubokou úctu k Bohu. Františkovi je to znamením Boží přítomnosti a jeho působení. Když se na Františkovo volání žádní muslimové neobracejí, znamená to, že jejich čas ještě nepřišel. Boží vůle se Františkovi neprojevuje v bezpodmínečné povinnosti kázat evangelium, nýbrž v očekávání pravé chvíle, kterou určí sám Bůh. Muslimy musíme přijmout takové, jací jsou, protože je Bůh stvořil (srov. NŘ 16)

Jeho učedníci se musí spokojit s tím, že se budou dávat pokorně do jejich služby v duchu „minority“ a podřízenosti (srov. 1 Petr 3,15). Pokud přicházeli k muslimům v takovéto podobě hlasatelů evangelia, bývali obvykle dobře přijímáni. Když však vystupovali v duchu křížáků nebo vystupovali jako kazatelé proti Mohamedovi a jeho stoupencům, bývali popravováni, často po hrozném mučení, jak se to stalo sv. Danielovi a jeho druhům.

Změna Františkova smýšlení

3

Zbožná cvičení

3.1

Nevíme, jak dlouho se František u sultána zdržel. Ale udělal zde zkušenost, která hluboce ovlivnila jeho život.

Ps. Alí jsme o tom už v UL 7: zavedení podobného zvyku jako je „salāt“. Oč tu jde, nám objasňuje následující text Leonharda Lehmana:

„Salāt“, který František prožil během své misijní cesty na Východě r.1219-1220, na něho tak zapůsobil, že chce tento zvyk v pozměněné podobě zavést na Západě. Tak, jako žádá všechny odpovědné vedoucí v řádě, aby všem kázal Alí o znamení k modlitbě, které má 'všechny lid na zemi' spojit ke chvále a díkům před Bohem, tak se obrací na všechny vrchnosti městských států.

Protože na Západě ještě nebyl tehdy zvyk zvonit na Anděl Páně, a František chtěl islámský zvyk „salātu“ přizpůsobit křesťanství a všude rozšířit, hledal dvojí způsob, jak tohoto cíle dosáhnout: představení a kazatelé jeho řádu mají všemu lidu vysvětlovat toto znamení k modlitbě a jeho smysl; ti, kdo mají světskou odpovědnost, mají tento islámský zvyk převzít a zakotvit ve svém zákonodárství. V obojím případě je adresátem všechny lid, a to všude. Cílem pak je všeobecná chvála Boží.

Když tak František usiluje o dosažení svého cíle zároveň ze dvou stran; přes kustody a přes politiky, nejenom v myšlení, ale též v pastoračním jednání, dokazuje svůj sklon k jednotě a celistvosti, k úplnosti a univerzalitě. Chce napnout všechny síly, aby se

Všemohoucímu ,prokazovala chvála a dík'. V obou dopisech musí všemu lidu adresovanou ideu Boží chvály, objímající islám i křesťanství vyhlášovat tak důrazně a ušlechtilé, protože pro uši navyklé na kázání o křížových výpravách a pro srdce zaslepená záští k islámu bylo dosud nepředstavitelné ekumenické znamení, spojující v modlitbě dvě zneprátená náboženství“ (L.Lehmann).

František pozoroval také uctivý postoj při modlitbě, jak se muslimové hluboce klaněli až k zemi a tak vzdáv'Alí čest Všemohoucímu. V listu generální kapitule, asi svém posledním, vybízí František k podobnému chování při modlitbě. „*Když jeho jméno slyšíte, klaňte se mu s bázni a úctou, sklonění až k zemi. ... Nakloňte ucho svého srdce a poslouvejte hlas Syna Božího. ... Vždyť proto vás poslal do celého světa, abyste slovem i skutkem vydáv'Alí svědectví jeho hlasu a naučili všechny, že není všemohoucí nikdo kromě něho“ (GK).*

Tento citát ukazuje, že nejenom vnější postoj při modlitbě („sklonění až k zemi“), nýbrž také vyjadřování („není všemohoucí nikdo kromě něho“) připomínají muslimskou „kalma“: „*Není Boha kromě Alláha.*“

Zkušenost transcendence

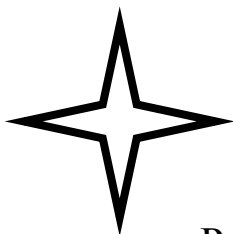
3.2

Hluboké vědomí Boží transcendence se jasně projevuje také ve Františkových modlitbách. Víme dobře, že František prokazoval velkou úctu Kristu Bohočlověku a že Betlém a Kalvárie, slavností v Grecciu a stigmata na La Verně se jemu samému a jeho bratřím staly živou zkušeností. Po návratu z Damietty se však rýsuje nový vývoj, s ještě větším důrazem na transcendenci: „*Všemohoucí, nejvyšší, přesvatý a nejvznešenější Bože, Otče svatý a spravedlivý ... jediném pravém Bohu, který je plností dobra, všechno dobro, celé dobro, pravé a nejvyšší dobro, který jediný je dobrý, milostivý a dobrotivý, laskavý a milý, který jediný je svatý, spravedlivý, pravdivý a věrný ...“ (NR 23,1.9).*

Také v Listu všem věrným křesťanům a ve Chválách Božích z La Verny používá František stejných slov o všemohoucnosti a vznešenosti Boží a zároveň vidí jeho dobrotu, kterou opakovaně chválí (srov. 2. Lvvl 10; ChvB). Dalším výsledkem Františkovy zkušenosti s muslimy je způsob, jak se vyjadřuje o svatých slovech Písma. To také připomíná hlubokou úctu muslimů k psanému slovu: dbají na to, aby nezneuctili Boží slovo. „*Také napsaná jména a slova Páně, jsou-li na nečistých místech, ať jsou sebrána a uložena na čestném místě.*“ (Lk; srov. LD; ZFr 3).

Podle jedné pozdější legendy chtěl sultán Františka obdarovat všemi možnými dary. Tvrdí se, že František nakonec převzal jen jeden roh, který sloužil ke svolávání věřících, jako to děl'Alí muezíni (srov. Kv 24). Ještě dnes se takový roh ukazuje v kapli s ostatky v chrámu San Francesco v Assisi.

Závěrem musíme poukázat ještě na další bod, který byl možná ovlivněn cestou na Východ: František ve své Řeholi rozvíjí nový základní postoj. Říká svým druhům, jak mají jít světem a jak se mají chovat k jinověrcům: mají vydávat svědectví prostou, mírumilovnou přítomností a služebným chováním a výslovně mají hlásat Slovo Boží jen tehdy „*pokud to poznají jako Boží vůli*“ (NR 16; srov. PŘ 12).

První mezinárodní františkánská konference o islámu v Assisi

4

Na pozvání Misijního sekretariátu v Římě byla ve dnech 5.-12. října 1982 poprvé svolána do Assisi konference o islámu. Třináct účastníků, kteří se tam sešli z deseti zemí s muslimským obyvatelstvem, tam debatovalo o možnosti nového vztahu s islámem.

„Návrat k pramenům“ františkánského hnutí, který si organizátoři přáli, musel hledat oporu ve Františkově životě a v jeho spisech. Úvahy závěrečného dokumentu vycházejí z Františkovy zkušenosti při jeho setkání se sultánem a s tím spojenou změnou jeho smýšlení.

Účastníci konference v Assisi si uvědomov' Alí těžkosti, které prožívají křesťané hlavně v mnoha oblastech Afriky. Přesto však povzbuzov' Alí k životu „mezi“ muslimy i dále v postoji pokory a tolerance. Bylo jim též jasné, že postoj k muslimům v převážně křesťanských zemích je jiný, než v oblastech, kde to má křesťanská menšina velice těžké. Výsledkem je dobrý dokument, složený ve františkánském stylu jako nějaký dopis, kterým se František obrací na všechny františkány dnešního světa. Tento dopis s datem 12.října 1982 nelze krátce shrnout: musíme ho přečíst jako celek. Je to zároveň komentář k 16.kapitole Řehole z r.1221. Odsouhlasili ho všichni účastníci konference. Obrací se na čtyři františkánské generální ministry, na misijní prokurátory, na všechny bratry a sestry. Čteme tam:

Drazí bratři a sestry, pokoj a všechno dobré!

Píšeme vám tento dopis z Assisi, kde jsme se sešli, abychom zastupov' Alí Menší bratry, kteří pracují mezi našimi muslimskými bratry. Podnětem a příležitostí k tomuto setkání byla oslava 800.výročí narození sv.Františka. Doufáme, a modlíme se, aby toto setkání nově oživilo naši práci mezi muslimskými bratry, jak to zažili před námi již bratři, následující povzbudivý Františkův příklad, který dal roku 1219, když navštívil sultána v Damiettě.

Jsme přesvědčeni, že máme-li najít nový podnět a novou sílu, musíme se vrátit k pramenům františkánského života a naslouchat tomu, co nám chce František říci v 16. kapitole Řehole z r. 1221, když píše: „Budou-li proto někteří bratři chtít jít mezi nevěřící, ať jdou s dovolením svého ministra a služebníka. Poznává-li ministr, že jsou k tomuto poslání schopni, ať jim dá dovolení a neodpírá je, neboť bude muset složit účty Pánu, nebude-li v této nebo v jiných věcech postupovat se správným rozlišováním. Bratři, kteří půjdou mezi nevěřící, mohou mezi nimi duchovně působit dvojím způsobem. Jeden způsob spočívá v tom, že nebudou začínat hádky a spory, ale ,kvůli Pánovi se

podřídí každému lidskému zařízení, a vyznají, že jsou křesťané. Druhý způsob je, že - pokud to poznají jako Boží vůle - budou hlásat Boží slovo“ (NR 16,7).
To, co následuje, je výsledek našich modliteb, našich společných úvah a výměny názorů. Doufáme, že to všichni dobře přijmete a že vám to pomůže při vaší nezištné službě pro Boží království a pro čest Boží.“

A „Z Božího vnuknutí“

František pozorně naslouchá Božímu slovu a všechno, co se týká jeho života i jeho bratrstva, si vysvětluje ve světle víry. Když vzpomíná na vlastní obrácení a na začátky řádu, rozhodující iniciativu připisuje jedině Bohu a všechno považuje za dar Páně.

„Když mi dal Pán na starost bratry, nikdo mi neukazoval, co mám dělat, ale sám Nejvyšší ...“ Z Božího vnuknutí opustil svět a všechno velké a mocné, aby mohl být se slabými, které považoval za zvláštní Boží dar.

Také povolání k řeholnímu životu připisoval jednoznačně Božímu vnuknutí: „Bude-li někdo chtít přijmout z Božího vnuknutí tento život a přijde k našim bratřím, ať ho uvítají laskavě. Bratři, kteří by chtěli jít z Božího vnuknutí mezi nevěřící ...“ Dnes, jako tehdy, Bůh volá dělníky na svou vinici a posílá je konat dílo, které jim určil. Jelikož františkánské misionářské povolání je Božím darem, bratři, kteří na toto povolání odpoví, berou ho jediné z lásky k Bohu a bližnímu.

Bratři, kteří poznávají své povolání, cítí se jako František, podněcováni vědomím Boží přítomnosti ve všech tvorech a dějinných událostech. Toto vědomí v nich probouzí úctu ke všem národům a kulturám jako k Božím darům. Vidí v těch národech své bratry a sestry a oslavují podivuhodná Boží díla, která se na nich zjevují.

B „Žít mezi nimi“

František měl velkou úctu k osobám a kulturám a proto byl tak nešťastný kvůli rozhodnutím Čtvrtého lateránského koncilu. Koncil vyhlásil křížovou výpravu proti muslimům (srov. *Summa contra Gentiles*, která byla napsána v témže století). František nedokázal v tomto negativním postoji poznat Ježíšova ducha. Ježíš přišel mezi nás jako posel míru. Zjevil Františkovi pozdrav: „Pán ti dej pokoj!“ František proto nechtěl táhnout k muslimům nebo - ještě hůře - proti nim. Spíše chtěl v Ježíšově duchu jít mezi ně a přinášet jim pokoj; napomínal všechny své bratry na celém světě, aby jednali stejně. Když se vydal k muslimům v tomto mírumilovném duchu a nechal za sebou křížáky a jejich zbraně, byl od sultána přijat se stejným pozdravem: „Assalam aleikum“.

Pod dojmem své návštěvy u sultána píše František ve své řeholi z roku 1221: Bratři, kteří chtějí žít mezi muslimy, musejí se vyvarovat hádek a sporů, sebeobrany a ducha odporování a také každého přání přesvědčit jinověrce dokazováním a přání usilovat o získání moci. Místo toho František bratry napomíná a to ne ve jménu vlastní autority nýbrž „v Pánu Ježíši Kristu“, že nemají druhé posuzovat, ale mají být laskaví, pokojní a skromní, mírní a pokorní.

Mnozí bratři během času bohužel nezůstali věrní tomuto ideálu. Všechny nás to bolí a prosíme všechny, které jsme urazili, o odpuštění. Cítíme se však naopak povzbuzeni příkladem těch, kteří tyto ideály uchovávají a pokojně žijí mezi muslimy i dnes.

Chceme pokračovat v této tradici a žít mezi muslimy novým způsobem, přizpůsobeným situaci. Proto si myslíme, že se bratři nesmějí spokojit jen s tím, že se vyhnou hádkám a

sporům. Mají spíše podporovat pozitivní ovzduší, aby mohli růst ve vzájemném pochopení a úctě, tak aby toto pochopení a úcta nakonec dosáhly vrcholu ve vzájemné lásce, spravedlnosti a pokoji. Proto musíme odstranit z cesty všechny předsudky a jiné překážky, které nám brání sblížit se. V této souvislosti žádáme všechny bratry na vedoucích místech, aby do muslimských zemí posíl'Alí jen takové bratry, kteří se chtějí stýkat s muslimy uctivým způsobem sv. Františka a kterým se dostalo patřičného vzdělání.

Pokud se my, jako věřící lidé, budeme vzájemně sdílet, můžeme se opravdu vzájemně obohacovat a jedni podněcovat druhé ke stálému obrácení.

C „Poddání všemu stvoření“

Františkovo napomenutí bratřím „žít mezi nimi“ lze bezprostředně odvodit z jeho volby být vždy a všude „minor“ (= „menší“). Proto odmítal veškeré užívání moci, jako křížové výpravy a jiné pokusy, být „maior“ (= větší, vlivnější, váženější), než druzí. Proti ment'Alitě křížáků, kteří měli v úmyslu muslimy ovládnout, chtěl František, aby se jim bratři z lásky k Bohu podřizov'Alí a tak vydáv'Alí svědectví, že jsou křesťané. Toto svědectví života v Minoritas je v souladu s výzvou Evangelii nuntiandi: Radostnou zvěst je nutno hlásat zejména svědectvím vlastního života ...: snaží se chápat druhé lidi, vlídně s nimi jednají, zajímají se o jejich život a osudy a usilují spolu s nimi o všechno, co je šlechetné a dobré. ... . Takovým svědectvím beze slov vyvolávají u jinověrců otázky: proč jsou takoví? proč žijí právě takto? Takové svědectví je již samo o sobě tichým, ale přesto velmi silným a působivým hlášením radostné zvěsti (srov. EN 21). Minoritas od nás dnes vyžaduje zříkat se pocitu nadřazenosti, který nás svádí stavět naši křesťanskou kulturu nad jiné kultury. Povyšování se není ani františkánské ani křesťanské. Vždyť Kristus „se ponižil“ a přišel „ne aby si nechal sloužit, ale aby sloužil“. Proto se také my máme vyhýbat vedoucím místům a dávat přednost úřadům, kde můžeme sloužit. Minoritas musí určovat také náš postoj vůči náboženským pravdám. Otvírá naše oči i mysl a činí nás schopnými uznávat uvnitř společně sdílených statků víry různá zdůraznění a formulace. Týká se to mezi jiným vnímání Boží transcendence v dnešním světě a prokazování úcty k Božímu slovu a svatému Božímu jménu. Klade zároveň k absolutnosti našich vyjadřování pravdy otazník: Bůh je větší, než každá formulace.

Minoritas vyžaduje opravdovou bratrskou, která nás činí bratry muslimů. Projevuje se osobní láskou k nim, účastí na radostech a bolestech každodenního života, jemnocitem a vyvarováním se všeho, co by je mohlo urazit.

Minoritas strhává hradby ghetta: dává přednost projektům plánovaným spolu s muslimy před projekty pouze vlastními.

Minoritas určuje prostý způsob života: v bydlení, oblékání, stravování i cestování. Je to volba, která nechce být odsuzováním metod bývalých misionářů, nýbrž volba, které jde o nový začátek pro budoucnost; o začátek, který se chce vyvarovat všeho, co by odporovalo našemu poslání, falešnou vůlí prosadit se.

Je nám jasné, že dojem, který minoritas mimo řád vyvolává, zcela závisí od toho, jak ji žijeme uvnitř řádu. Tento vzorový život by měl pomáhat také jiným křesťanským společenstvím a křesťanským cizincům, aby se vůči muslimům stáv'Alí citlivými a otevřenými.

D „Když se to bude Bohu líbit“

Příklad vlastního života je pro Františka první metodou evangelizace. Proto se nesmějí františkáni nikdy vzdát volání k pokání, které patří k životu podle jeho vzoru. Zároveň napsal František v nepotvrzené Řeholi, že bratři mají výslovně hlásat evangelium jen tehdy, „pokud to poznají jako Boží vůle“. Jsme přesvědčeni, že Bůh nám „znameními času“ dává pochopit, že tato chvíle, o níž mluví František, dosud nepřišla. V mnoha muslimských zemích se evangelium nemůže dosud veřejně hlásat. Islám se obnovuje. Neprozrazuje tato skutečnost dost jasně, že musíme čekat na Boží okamžik a odevzdat se do Božích rukou, jak to činil František?

Jsme však přesto přesvědčeni, že Bůh pracuje. Duch svatý nás předchází. Mnoho pozitivního se děje bez našeho přispění, Boží plán spásy se uskutečňuje nezávisle na našem vědění a chtění. Modlíme se k němu o to. Dnešní nové ožívání islámu si můžeme vysvětlovat jako obnovené obrácení se k Božímu slovu a k podřizování se člověka Boží vůli. Tato myšlenka byla drahá Františkovu srdci:

„Ať každé stvoření, které je na nebi i na zemi, v moři i podsvětí, vzdává Bohu chválu, čest, slávu i dobrořečení, poněvadž on je naše síla a statečnost, jedině on je dobrý, on sám je nejvyšší, on sám je všemohoucí, podivuhodný, přeslavný a sám svatý, hodný chvály a požehnaný po nekonečné věky věků. Amen“ (Lvvl 10).

Svědectví opravdového františkánského života; naše práce pro chudé; naše zasazování se za sociální spravedlnost a lidská práva podle situace v různých zemích; naše otevřenost a schopnost mít citový vztah k lidem; naše trpělivá odevzdanost do Boží vůle: to všechno jsou úlohy, které by nás měly dostatečně přesvědčit, že dnes můžeme plnit své františkánské misionářské povolání.

Tento pohled na naše františkánské misionářské povolání odpovídá chování sv.Františka ve světě islámu. Poslušný Božího příkazu, který mu řekl: „Oprav můj kostel!“ pokoušel se jemně, ale rozhodně, přivádět chování církve k obrácení, a to i vůči islámu. Chtěl vidět církev mezi muslimy jako církev chudou a sloužící, bezmocnou a ztotožňující se s lidmi na okraji společnosti.

Takto žít není vůbec lehké. Když si však vzpomeneme na zkušenost „dokonalé radosti“, kterou František zažil, může nám to pomoci ke „kenosis“ (vzdát se sám sebe) opravdového učedníka. Pod vlivem Ducha přináší tato zkušenost plody, protože nám otvírá zrak pro pozitivní hodnoty islámu.

Během mnoha rozhovorů jsme si opravdu ujasnili, že při dialogu jde právě o takové zkušenosti: dialog od nás vyžaduje ochotu odevzdávat se druhým a přijímat ty druhé jako „druhé“. Nejedná se o otázku, které náboženství má „pravdu“ a do jaké míry ji má. Spíše jde o to otevřít se pravdě, která je v druhém člověku. Jenom to poskytuje naději, že my křesťané a muslimové poznáme své společné zájmy a problémy. Dále pak se učíme oceňovat, že máme určité společné lidské hodnoty i potřeby, pro které musíme také hledat společná řešení a vždy si přitom uvědomovat, že nevlastníme pravdu, ale pravda vlastní nás ... .

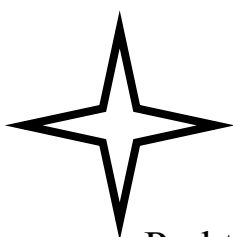
Neradi bychom ukončili tento list, aniž bychom vyjádřili hluboký soucit se všemi muslimy a křesťany, kteří ztratili svůj majetek nebo i život, především na Blízkém Východě. Doufáme a modlíme se, aby všichni, kdo usilují o mír a stavějí se proti každému druhu násilí ve společnosti, uznali význam tohoto výrazu naší solidarity. Také vám chceme oznámit, že se připojujeme k listu, který napsal Alí čtyři generální ministři k oslavám osmistého výročí narození sv.Františka k otázce míru ve světě a proti užití jaderných zbraní. Rovněž se připojujeme k prohlášení, které vydali členové všech

větví františkánské rodiny, zastoupené v Třetím světě, na svém setkání ve švýcarském Mattli v září 1982.

Milí bratři a sestry, kéž jsme sjednoceni v pokorné a upřímné modlitbě mezi sebou a s našimi muslimskými bratry. - Pokoj vám všem!

Jménem všech účastníků:

podepsán Mel Brady OFM, předseda konference, generální sekretář misí františkánského řádu.

Praktické důsledky

5

Už dlouhou dobu pracují vědecká centra v islámských zemích, aby se vážným zkoumáním i příspěvky dospělo k lepšímu porozumění mezi náboženstvími. Přesto však je nutné, aby se sestry a bratři františkánské rodiny, pokud je to možné, setkávali s muslimy v každodenním životě a učili se od nich. Chceme naznačit několik cest v tomto směru:

* Život v některé islámské zemi.

.....
Působí někdy divným dojmem, když pozorujeme, jak bratři a sestry, a dokonce i celé křesťanské obce, mají sklon izolovat se od svého muslimského okolí. Někdy k tomu jistě nutí etnické nebo politické problémy. Naproti tomu nás radostně překvapí, jaké přátelské vztahy mohou být tam, kde se křesťané a muslimové setkávají v běžném životě. Trvale dobré sousedské vztahy vždy odbourávají každou nedůvěru.

* Slavit islámské svátky.

.....
Všichni lidé rádi slaví a není těžké slavit společně největší svátky islámu. Bylo by dobré tuto zkušenost prohloubit tím, že se budeme lépe informovat o jednotlivých svátcích a modlit se v jejich duchu, nebo se dokonce zúčastníme jejich postních cvičení a večerních společných slavností. Proč bychom si nemohli vzájemně posílat přání k svátkům, dávat si dárky, posílat dětem sladkosti? To všechno zdůrazňuje vzájemné přátelství.

* Zúčastňovat se velkých událostí, vyznačujících lidský život,

jako jsou narozeniny, svatby a úmrtí. Je to pokaždé příležitost vzájemně se sblížit. Lidé nezapomínají snadno na ty, kdo je provázeli v jejich radostech a starostech.

* Spolupráce při společných projektech,

.....
jako je zasazování se o sociální jistoty, za zdravotnické a vzdělávací programy, za tělesně a duševně postižené, za drogově závislé a nemocné AIDS, za sport a zábavu, za životní prostředí, za spravedlnost a mír. To vytváří solidaritu, překračující všechny náboženské bariéry.

* Společná modlitba

.....
za zdraví a štěstí, za Boží požehnání pro děti a rodiny. Modlíci se společenství není nikdy hrozbou. Zde jde především o soukromá modlitební společenství, ne tolik o modlitby konané veřejně.

* Společné čtení novin,

.....
abychom pochopili, jak se obyvatelé islámských zemí normálně stavějí ke každodenním problémům, jak usilují o nové zákony v kontextu doby a jak se přizpůsobují modernímu světu, protože to všechno vyžaduje schopnost vcítovat se a vzájemné pochopení.

* Zúčastňovat se na mušairách (= přednášení básní) a hudebních představeních, na literárních kroužcích a na podobných kulturních činnostech.

.....
Tam se diskriminace pocítuje nejméně. Brzy objevíme kulturní příbuznost, která všechny spojuje i přes jejich náboženskou příslušnost.

* Vyvarovat se ve slovech i skutcích všeho, co by mohlo být v rozporu s mravními normami průměrného muslima:

.....
ať se již jedná o jídlo nebo pití, oblékání nebo vyjadřování, především pokud jde o vnější projevy zbožnosti. Zde se má projevovat naše víra i Boží všemohoucnost a velikost, naše úcta ke zjevení a proroctví, naše láska k chudým a trpícím, naše péče o vdovy a sirotky.

* Povzbuzovat mladé bratry, aby konali svoji pastorační službu jako hosté u bratří,

.....
tj. bratry, kteří pracují v islámských zemích. I když později nebudou v těchto oblastech pracovat, rozšíří si nabytými zkušenostmi svůj obzor, což jistě ovlivní jejich pozdější činnost.

* Různé služby a pomocné akce,

.....
které se v islámské obci vyskytují: pomáhat potřebným rodinám, zajímat se o jejich děti, sdílet jejich radosti i starosti. V celém tomto chování se ukáže, jak vážně bereme svou víru.

* Na rozumové úrovni

---

existují ještě zvláštní možnosti jak se vzájemně sblížovat:

- * * * vzájemnou výměnou poznatků studia, např. studia řečí, islámu, mysticismu, sufijské literatury;
- * * * rozhovory o náboženství;
- * * * společným postupem proti růstu materializmu, konzumní společnosti a ničení životního prostředí;
- * * * účastí v hnutí za spravedlnost a mír;
- * * * diskusemi o hospodářských systémech, politických teoriích a současných morálních problémech.

Uvedli jsme zde několik možností, jak je možné se vzájemně sblížovat. Vždy zaujímejte postoj „minority“, který se s těmi, kdo nesdílejí naši víru, setkává s úctou. Dialog, nezbytný ke sblížení, předpokládá hlubokou víru v lidského ducha, který dovede z cesty odstranit všechny překážky.

Základní informace o islámu

6

Krátký souhrn dějin islámu

6.1

Výraz „islám“ znamená „úplnou odevzdanost“, a to odevzdanost Alláhovi, chápanému jako jedinému, přísně monoteistickému Bohu. Tím se má vyjádřit zároveň důvěra věřících v Boha a také lidská povinnost ho uctívat.

Arabský prorok Mohamed dal sám své náboženské společnosti tento název, když vyhlásil: „Hle, náboženstvím před Bohem je islám.“

Mohamed, který odevzdal svému lidu nové poselství islámu, žil od r. 569 do r. 632 po Kristu. Pocházel z Mekky. Prožil tam těžké mládí, poznamenané předčasnou smrtí rodičů. Život bez vnějších starostí mu nastal teprve tehdy, když vstoupil do služeb bohaté kupecké vdovy Kadiši, s níž se pak jako se čtyřicetiletou oženil ve svých 25 letech.

S touto ženou, která mu věrně stála po boku v dobách, kdy ho okolí jako proroka odmítalo, žil v monogamním manželství až do její smrti, kdy mu bylo asi 50 let. Teprve po její smrti vstoupil do polygamních svazků. Později byla jeho oblíbenou ženou Aiša, dcera Abu-Bakra, který byl po Mohamedově smrti zvolen za prvního kalifa.

Sny a vidění přivedly Mohameda k budoucím náboženským prožitkům. V samotě na hoře Hira, kam se každoročně na měsíc uchýloval, měl jako čtyřicetiletý první vidění archanděla Gabriela, k němuž později přibýlo mnoho dalších.

Tato zjevení jsou uvedena v koránu, svaté knize, na níž spočívá náboženství i právní řád islámského světa.

Sestavení koránu se vyznačovalo mimořádně příznivými okolnostmi. Již od prvního Mohamedova nástupce ve vedení muslimské obce, kalifa Abu-Bakra (632-634), bylo nařízeno sebrat všechna slova, zjevená Prorokovi. Třetí kalif Otman (644-656) nařídil vytvořit redakční komisi, která přesně 20 let po Mohamedově smrti sestavila konečný, modifikovaný text, jehož jednoznačné znění je zaručeno až dodnes.

Korán je rozdělen do 114 oddílů, zvaných sůry. Jsou uspořádány podle schématu délky textu, od delších ke kratším. Pouze krátká „otvírající“ súra (fatiha), která má jen sedm veršů, je umístěna v koránu na prvním místě.

Mohamedovo zvěstování, které je v koránu písemně formulováno, určují dva ústřední body. Nejdříve postavil proti starému arabskému polytheismu přísně monoteistické vyznání víry v Alláha jako jediného Boha. To našlo přesný a důrazný výraz ve vyznání jedinečnosti 112. sůry koránu: „Říkej: Bůh je jediný. Je věčný. Není zplozený a ani neplodil. Nikdo se mu nevyrovná.“

Druhým Mohamedovým ústředním bodem byla příprava lidí na soud světa na konci věků. Je to vidět zejména z toho, že představám nebe a pekla je v koránu věnován široký prostor. Záhrobní život v nebeských oblastech je popisován pomocí obrazů ideálních pozemských poměrů.

Na Mohamedově zvěstování spočívá též „pět základních pilířů islámu“, které jsou závazné pro každého muslima. Jsou to: vyznání víry, povinná modlitba pětkrát za den, almužna, půst v měsíci ramadánu a pouť do Mekky, kterou má každý muslim, pokud to jeho zdravotní a finanční stav dovoluje, vykonat alespoň jednou za život. Pět pilířů doplňuje několik dalších předpisů.

Je možné vyhlásit svatou válku (džihád = neúnavné úsilí) a její závaznost. Hazardní hry a pití vína jsou zakázány. Vepřové maso je považováno za nečisté. Manželské právo dovoluje muži mít 4 manželky současně a se svými otrokyněmi může nakládat libovolně. Tuto praxi ovšem omezuje to, že předpokládá velký majetek.

Mohamedovo zvěstování zprvu dosáhlo jen na malý okruh věřících. Mocní lidé v jeho domovském městě Mekka se proti tomu nepřátelsky postavili.

Situace se příznivě změnila hidžrou, „přestěhováním“ v roce 622. Muslimové datují svůj letopočet od tohoto roku. Lidé z Jathribu, který leží na sever od Mekky, vyzvali proroka a jeho stoupence, aby se přestěhovali do jejich města, které krátce na to obdrželo název „prorokovo město“, arabsky „medinat annabi“, krátce Medina.

V Medině začal Mohamed plánovat větší, islámem ovládané oblasti. Za naléhavou úlohu považoval znovudobytí svého domovského města, jehož předislámskou svatyní Ka'ba vyhlásil za cílové místo islámské pouti, hadž.

Po osmileté nepřítomnosti v Mekce a po menších bitvách s jejími obyvateli dosáhl pokojného, triumfálního vjezdu do své domoviny. Poslední dva roky svého života věnoval hlavně organizováním pouti. Zemřel 6. června 632.

Ihned po prorokově smrti začalo šíření islámu. V rychlém vítězném tažení dobyla islámská vojska africké pobřeží Středozemního moře a po překročení gibraltarské úžiny

roku 711 zničila španělskou vizigótskou říši. Teprve Karel Martel v roce 732 - 100 let po Mohamedově smrti - je porazil v bitvě na polích mezi městy Tours a Poitiers. Dlouhé válečné spory obou velkých protivníků rozmachu islámu, Východořímské říše a Persie, je téměř vyčerpaly, což muslimům umožnilo současně s útokem na západ pronikat vítězně na východ a v roce 642 dobýt perskou říši Sasanovců. V Indii dosáhl islám rozkvětu v říši Velkých mogulů v 16. století. Do Indonézie pronikl prostřednictvím indických obchodníků.

Po dogmatické stránce nezůstal islám jednou, v sobě uzavřenou, veličinou. Převážná většina muslimů se dosud hlásí k pravověrnému tradičnímu učení a drží se tím sunny, tj. „zvyku“. Od těchto sunnitů se brzy odloučili stoupenci ‘Alího, čtvrtého kalifa a Mohamedova zetě. Vytvořili „Ši‘at ‘Alí“, „stranu ‘Alího“. Tito šiitě, kteří jsou nejpočetnější v Persii, uznávají za jediného právoplatného nástupce Mohamedova pouze ‘Alího, ačkoliv mezi sebou jsou rozděleni na mnohé skupiny. Podle učení Šia zasvětil Mohamed těsně před smrtí ‘Alího do posledních tajemství islámu a toto esoterické vědění se dědilo v ‘Alího rodině. Jeho potomci se proto považují za imámy, duchovní vůdce, za duchovní vůdce a nositele tajného vědění.

Nejdůležitější skupiny a právnické školy islámu

6.2

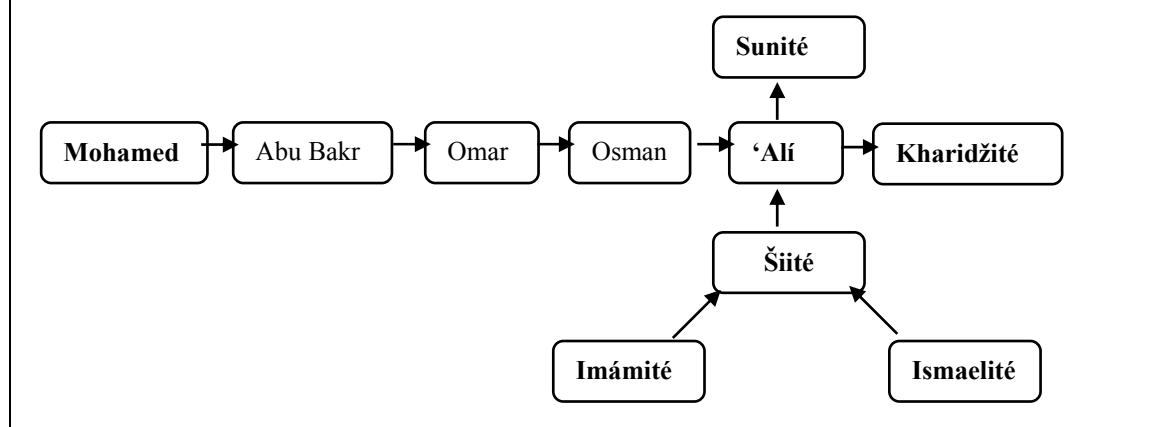
Ačkoli jsou v běžném životě tak důležitá setkávání, musíme se seznámit také s nejdůležitějšími skupinami a školami islámu (které jsou srovnatelné s našimi křesťanskými vyznáními). Brzy po prorokově smrti se kvůli otázce jeho pravého nástupce rozštěpila islámská obec, „umma“. V tomto rozštěpení tkví kořeny vzniku skupin, které v podstatě trvají v islámské obci dodnes. Příčinou rozdělení byly odlišné názory na vlastnosti a původ vůdce obce, který se v sunně nazývá kalif (nástupce) a v šie imám.

Po Osmanově smrti byl zvolen za 4. kalifa ‘Alí, Mohamedův švagr a strýc. Tehdy vznikl spor se syrským místodržitelem Mu‘avijou z rodu Umajjovců, z něhož byl také Osman. Stoupenci ‘Alího, „šiat ‘Alí“ podporovali jeho nárok na kalifát. Když Mu‘avija navrhl po vzájemných válečných potyčkách smírní soud a ‘Alí s tím souhlasil, odtrhli se od něho Kharidžité (= Odcházející), kteří ‘Alího předtím podporovali, protože mu vytýkali, že podřídil lidskému úsudku nástupnické právo, které mu dal Bůh. Když ‘Alí proti povstání Kharidžitů násilně vystoupil, byl roku 661 jedním Kharidžitou zavražděn. Většina arabských muslimů uznala Mu‘aviju a další umajjovské kalify za řádnou politickou moc, ale šiitě se proti tomu stavěli a považovali za vůdce muslimů ‘Alího syna Hasana a po jeho smrti Husaina.

* Sunité

Teprve dvě stě let po těchto událostech se v jednáních, založených na rozumové spekulativní teologii, mezi Mutazilou a opozičním hnutím Šia vytvořilo skupinové vědomí směru, označovaného za ortodoxně islámské, kterému se začalo říkat „Lidé sunny a společenství“.

Rozdělení prvotního islámu

Název se odvozuje od Sunny, což je příkladný zvyk Proroka, který je po Koránu a shodném názoru společenství věřících základem víry.

Tento směr vidí v Abu Bakrovi, Omarovi, Osmanovi a ‘Alím ve stejné míře čtyři první „správně vedené“ kalify. Tato skupina, zvaná také sunité, tvoří dnes s více než 800 miliony stoupenců velkou většinu muslimů.

Pro výklad právních otázek (idžihád) vznikly školy, z nichž čtyři nejdůležitější mají u sunitů význam dodnes:

* * * Šafi‘itická právnická škola:

Její zakladatel Šafi‘i (+ 820), jeden z největších teoretiků islámského práva, stanovil čtyři prameny nebo kořeny práva: korán, prorokovu sunnu, souhlas učenců (idžmá‘) a analogický závěr (kviás) z koránu a sunny. Chtěl omezit osobní rozhodování v právních otázkách ve prospěch těchto kritérií. Šafi‘itická škola je rozšířená především ve východní Africe, v jihovýchodní Asii, jižní Arábii a také v Libanonu.

* * * Hanafitická právnická škola:

Za jejího zakladatele se považuje Abú Hanífa (+ 767). Vedle koránu, sunny, souhlasu a analogického závěru uznávají hanafité dva další prostředky k nalezení práva: osobní přesvědčení a prospěšnost vzhledem ke společnosti. Tím se vedle víry a tradice přiznává rozhodující význam při určování práva zdravému lidskému rozumu. Hanafitická škola je početně největší právnickou školou. Rozšířená je především v Turecku, střední Asii, v Pákistánu a v Indii.

* * * Málikitická právnická škola:

Vznikla z medinské školy a jejím zakladatelem je Málík ibn Anas (+ 796). Tato škola, rozšířená v severní, západní a střední Africe, uznává vedle čtyř kořenů práva šafi‘i také úvahu veřejného zájmu při právním rozhodování a odvolává se na tradici zvykového práva z Mediny.

* * * Hanbalitická právnická škola:

Tato tradicionalistická škola se jmenuje po svém zakladateli Ibn Hanbalovi (+ 855). Odmítá analogický závěr jako zdroj práva. Je rozšířená hlavně v Saudské Arábii, a částečně v Sýrii a Palestině

* **Kharidžité**

Karidžité, jejichž větev Ibadité existuje dodnes v Ománu, v některých alžírských městech a na tuniském ostrově Džerba, se v roce 657 odštěpila od Šía (strany ‘Alího) i od následovníků Mu‘aviji. Vyžadují, aby vedení obce převzal nejzbožnější a nejlepší muslim bez ohledu na svůj původ. Jejich dnešní počet se odhaduje asi na 1,5 milionu.

* **Šiité**

Šiité představují asi 10-15% muslimského obyvatelstva na světě. Šía měla v arabském prostředí své centrum nejprve v Kufě, považuje ‘Alího za prvního pravoplatného nástupce Mohamedova (imáma). Za další vůdce obce (imámy) byli uznáváni jen potomci z rodiny Prorokovy a rodiny ‘Alího. V šía se rozlišují různé směry podle různých názorů na to, kteří imámové pokračovali v následnickém řetězu, se odlišují různé směry šía:

* * * **Imámité**

Tato početně největší šiitská skupina, která má okolo 100 milionů stoupenců, se nazývá také Šía dvanácti podle 12. imáma, který byl podle jejich přesvědčení přenesen do skrytého života a žije dále, dokud se jednou nevrátí jako mahdi. Během jeho skrytosti mají převzít vedení obce kvalifikovaní teologové, jak tomu je dnes v islámské republice Íránu. Tato Šía dvanácti je zastoupena především v Íránu a jižním Iráku, v Afghánistánu, v Libanonu a v jiných zemích jsou v menšině.

* * * **Ismai‘lité**

považují za 7. pravoplatného imáma Ismai‘la, syna 6. imáma, který zemřel v roce 760, dříve než jeho otec.

Jiná skupina Ismai‘litů věří, že úřad imáma, který Ismai‘l nemohl vykonávat, přešel na jeho syna Mohameda. Sedmý imám byl přenesen do skrytosti a vrátí se na svět jako mahdi (správně vedený). Skrze něj pokračovala řada imámů. K podskupinám Šie Sedmi, jak se také Ismai‘lité nazývají, se počítají Nizárité. Ti jsou dnes zastoupeni v Jemenu, Íránu, Indii, Sýrii a Africe a mají asi 25 milionů stoupenců. Zdůrazňují význam vnitřního osvětlení svého duchovního vůdce. Nynější hlavou je Aga Khán. Mezi Ismai‘lity se počítají též Drúzové, žijící v Libanonu a v Sýrii.

* * * **Zaidité**

Na rozdíl od Ismai‘litů a Imámitů považují za pravoplatného pátého imáma Zaida, syna čtvrtého imáma. Vyžadují, aby si imám, zvolený z potomků ‘Alího, svůj úřad vybojoval a uchoval a aby měl určité teologické vědomosti. Tato skupina má asi 5 milionů stoupenců a tvoří polovinu obyvatel Jemenu. V právním a věroučném ohledu je blízká sunitům.

* * * Extremní Šía

Tak se nazývají skupiny, které věří, že Bůh sídlí v 'Alím a v imámech. Počítají se k nim Nusairiové nebo 'Alavité a žijí v severozápadní Sýrii. Mají přes milion stoupenců. Nesmíme je zaměňovat s náboženskou skupinou Alevitů, žijících v Turecku, kteří s nimi mají společné určité prvky při uctívání 'Alího, ale přitom mají vlastní náboženské obřady, vykazující nepravověrné prvky. Zavádělo by nás příliš daleko, kdybychom chtěli představit různé teologické směry a mnohá reformní hnutí u sunitů i šiitů.

Vedle částečně politicky motivovaných rozdílů v oblasti vedení muslimů a vedle rozdílů teologických, např. v otázce vynášení nových rozhodnutí v právnických otázkách (idžtihád), které se od 9. století vyřešily odlišně v Sunně a v Šía, musíme v obou hnutích zdůraznit převažující společné názory ve věroučných a právnických otázkách.

Fundamentalismus – ohrožení víry a úcty k druhým

7

Vidět

7.1

Při letní akademii, svolané papežem r. 1989 do Castel Gandolfo na téma „Evropa a občanská společnost“, označil Ralf Dahrendorf fundamentalismus za „největší nebezpečí pro dnešní občanskou společnost“. Pojem „fundamentalismus“ se používá různým způsobem. Pochází z časopisu „The Fundamentals“, který vycházel v USA od r. 1910-1915 a měl šířit vyznání víry jednoho konzervativního protestantského hnutí, jehož kořeny sahají do poloviny 18. století. Skupiny, které působily odděleně, se r. 1919 spojily do World's Christian Fundamental Association. Tito první fundamentalisté bojovali proti modernismu a mravnímu úpadku. Stavěli na těchto základech:

- * * * na doslovné neomylnosti Bible;
- * * * na bezcennosti moderní vědy, pokud je v rozporu s biblí (např. vývojová teorie);
- * * * na přesvědčení, že jen oni jsou pravými křesťany a jen oni dosáhnou spásy;
- * * * na odmítání sekularismu;
- * * * na opozici proti tradiční církvi.

Protestantští fundamentalisté jsou dnes v USA velice rozšířeni v nejrůznějších skupinách. Mnozí jejich televizní kazatelé využívají moderní sdělovací prostředky k šíření své misionářské horlivosti. Fundamentalisticko-politická hnutí obnovy mají na

programu ochranu rodiny, boj proti feminizmu a zrovnoprávnění ženy, trestní stíhání homosexuálů, zákaz pornografie a mnoho jiného.

Od šedesátých let získávalo v islámských zemích silnější vliv hnutí zvané „islámský fundamentalismus“, i když se jeho stoupenci sami označují spíše za islamisty. Na Západě se často spojují s nábožensko-politickou praxí „islámské republiky“, kterou ustavil ajatolláh Chomejní v roce 1979 po odstranění šáhova režimu v Íránu.

Charakteristickým rysem tohoto hnutí je požadavek obnovení pra-islámu, jaký měl existovat pouze v době Proroka a jeho druhů. Toto hnutí však nereprezentuje islám a je vlastně v rozporu s konzervativními náboženskými proudy islámu, protože odmítá jako odchylku od pravého islámu tradici, která zde byla od počátku a rostla po celá staletí. Rozhodující prostředek k zavedení ideální islámské společnosti vidí v novém provedení šarie², která spočívá na doslovném výkladu koránu a Haditu. Příčiny tohoto hnutí jsou nepochybně v postoji obrany proti západním průmyslovým státům, jejichž politickou, hospodářskou a kulturní nadvládu muslimové prožívali v koloniální době, a dále v hodnocení bez iluzí kapitalistických i socialistických pokusů řešení mnoha sociálních problémů islámských zemí. Vlivy ze Západu vyvolaly kulturní a sociální změny a sociální problémy, jako nezaměstnanost a rostoucí propast mezi chudými a bohatými, vedly ke krizi totožnosti, a proto se začaly hledat odpovědi v návratu k vlastním kořenům – „fundamentům“. Fundamentalistická hnutí v islámských zemích však nejsou jednotná a jenom v některých z nich nacházíme bojovnost a sklony k násilí.

Od osmdesátých let se pojem „fundamentalismus“ používá stále častěji. Stal se mezitím dokonce módním slovem. Proto je třeba to slovo objasnit. Znamená postoj, který se opírá o určitý základ (= fundament): na posvátnou knihu, zákon, dogma, nauku ... K tomu dále patří především zcela určitý výklad posvátné knihy, zákona, dogmatu, který je vyhlášován za jediný pravdivý a úsilí vnucovat jej fanaticky a násilně všem ostatním. V poslední době se fundamentalismus dává do spojitosti s nábožensko-politickou praxí íránských ajatolláhů. Jako fenomén již dávno hranice íránského státu a islámského náboženství překročil. Fundamentalistické proudy existují ve všech náboženstvích, stejně tak v katolickém i protestantském křesťanství a v pravoslaví, jako v islámu a judaismu. Nacházíme je rovněž v politických stranách a v ekonomických teoriích. Pro současné chápání fundamentalismu je určující - a pro tento Učební list rozhodující - šíitský Írán ajatolláha Chomejního, který v islámské revoluci r. 1979 odstranil šáhův režim. Tento fundamentalismus stojí na přesvědčení, že jediná pravda je v původním znění koránu, a že existuje jednota politiky a náboženství. Z toho důvodu politické zřízení a veřejný život určují zásadně náboženské zákony a předpisy.

Posoudit

7.2

Pokud jde o náboženství, fundamentalismus vytváří z živého pramene víry pouhou karikaturu. Toto nebezpečí poznal také František a ve svém Napomenutí na to poukazuje: Literou jsou zabiti, kdo usilují jen a jen znát pouhá slova (Nap 7). Ani v křesťanství ani v islámu nemá fundamentalismus nic společného s fundamentem, na němž spočívá skutečná víra. Z Boha se dělá věc, s níž se disponuje a která je používána k vlastním mocenským zájmům.

---

¹ *Náboženské právo, které vychází ze slov a činů Proroka, jak je obsahuje korán a kanonické sbírky.*

Návrat k pramenům ovšem odpovídá hluboké lidské touze. Proto mu nabízí živnou půdu sociální nejistota, dezorientace a ztráta smyslu života. Ohrožování důstojnosti a života druhých lidí, nepokoje, nesnášenlivost, diskriminace, nenávist, vraždy a narkomanie jsou stejně popřední a nedostatečné odpovědi na lidskou touhu, jako fenomén fundamentalismu. Musíme se proto naučit poznávat příčiny fundamentalismu a vyrovnávat se s nimi. Je třeba změnit podmínky, které jsou příčinou fundamentalismu a odkrývat opravdové prameny života.

V dějinách islámu i křesťanství byla velká období tolerance a respektu vůči jinověrcům. Svědčí o tom dokumenty a události, např. vyhlášení II. vatikánského koncilu o náboženské svobodě a o nekřesťanských náboženstvích, mírová modlitba v Assisi, pozvání papeže k promluvě k mládeži v Maroku, žádost jedné turecké univerzity, aby tam Vatikán vyslal docenta křesťanského náboženství ...

Obě náboženství si však musí přiznat, že se ve jménu křesťanské a islámské víry vyvolávala nesvornost a válka a že se to děje i dnes: v Severním Irsku mezi katolíky a protestanty, v Alžírsku vraždění muslimů i křesťané, mezi nimi řeholníků a jednoho biskupa, abychom uvedli jen několik příkladů.

Jednat

7.3

Tam, kde se fundamentalismus stane militantním, může znamenat ohrožení důstojnosti i života druhých lidí, vyvolávat nepokoje, nesnášenlivost a dokonce ospravedlňovat nenávist a vraždy.

Jak se zde máme chovat?

Můžeme například:

- * * * hledat základy vzájemného hovoru na mezilidské rovině;
- * * * společně zkoumat sociální příčiny fundamentalismu, jako jsou bezpráví, chudoba a bída;
- * * * jednoznačně odsuzovat militantní fundament'Alismus a veškeré bezpráví, které působí (např. porušování lidských práv nebo omezování náboženské svobody) a prakticky pomáhat jeho obětem;
- * * * měli bychom si společně připomínat: setkání mezi Františkem a sultánem al-Malik al-Kamilem; na mír uzavřený mezi tímto sultánem a císařem Bedřichem II. během křížových výprav; na ochranu pronásledovaných Židů; na zajištěnou ochranu křesťanského kultu v osmanské říši;
- * * * rovněž bychom si měli připomínat: ujímání se pronásledovaných Židů v kláštřích za nacismu, ale také židovské pogromy, které františkáni podporovali; snahy o respektování a o pokojný dialog s muslimy během všech století i přes všechny mučedníky a oběti, ale též hanobení a křížácká kázání.

Církevní a františkánské prameny

Bible	1 Petr 3,15
Církevní dokumenty	Nae 3
Františkánské prameny	ChvB; 2. Lvvl 10; LD; Lk; Lvl; GK; Poust; NR 16; 23; PR 12; ZFr 12; 1. Cel 57; 2. Cel 30; LM 9; Kv 24; Hist. Occ. 32
Mezifrantiškánské dokumenty	
OFM – OFMCap - OFMConv	GGCC: 95,3
OSC (klarisky)	
OSF (TOR)	
OFS (SFŘ)	Mattli 82
Dodatky	

Pozn.: Účastníci kurzu mohou pramenné údaje rozšířit.

Cvičení

D

1. cvičení:

Hra s úlohami

Vedoucí hry přednese (může volným způsobem) tento příběh:

Spor o Prorokův vous

.....

Jako každý den seděli i tento večer muži před vesnickou kavárnou. Popíjeli rakiji, kouřili laciné silné cigarety a nenuceně se bavili.

Jeden z nich se bez nějakého zvláštního úmyslu zmínil o mostu. Po mnoha letech má znovu most konečně spojit obě části obce, které rozděluje divoký potok. Větší část roku se bez mostu obejdou, protože ta strouha se dá celkem snadno přejít. Ovšem za bouřky nebo za dlouhých deštivých dnů, kdy se z nebe voda jen lije a na jaře, kdy na horách taje sníh, se potok přejít nedá. Pro děti na tomto břehu odpadá školní vyučování. Pro ně je to dar z nebes. Avšak důležití lidé, jako je pekař, kovář, porodní babička a farář, jsou nedosažitelní. Proto jsou už dávno všichni přesvědčeni, že most musí opět postavit. Starý totiž před lety divoký potok strhl a odnesl. Ale názory na to, kde má být most postaven, se velice odlišovaly. Abyste věděli: potok rozděluje vesnici, která ležící po obou březích, na dvě téměř stejné části. Na jedné straně je mešita, větší sedláci, pekař, kovář, porodní babička, ale hlavně kavárna. Na druhé straně potoka stojí kostel a škola, ale je zde také obecní hřbitov. Na něm odpočívají muslimové i křesťané a čekají na ráj

nebo nebe. Pro možné stanoviště mostu by mohly být prosté předpoklady: šířka potoka, pevnost obou břehů a hloubka koryta, která by byla bezpečná i při největší vodě. Jenže ať už měl vést most kdekoli, vždy se zdálo, že někteří muslimové nebo zase křesťané z toho budou mít větší výhody. O to se vedly ostré spory už dávno.

Možná, že to bylo kvůli rakiji nebo byl některý dusný letní den, který vyvolává u lidí útočnou náladu, když kdosi po vyčerpání svých důvodů pro jediné správné místo postavení mostu, najednou řekl: „*To je pro vás, mohamedány, typické: chcete sice most, ale nejste schopni uznat objektivní kritéria.*“ Říci mohamedáni místo muslimové, to už se považovalo za těžkou urážku. To si uražený nemohl nechat líbit od nějakého nevěřícího, jak ho teď s odporem tituloval. Náhle nastal zmatek, křičel jeden přes druhého, a jako tak často se opět vytvořily dva tábory: muslimové a křesťané. Naštěstí však imám byl s farářem podle starého, každodenní rituálu, na společné cestě do kavárny.

Byli to moudří muži. Oba důkladně studovali dějiny své země i své víry a jeden druhého si vážili. Imám byl stoupcem učení sufi a farář byl františkán jako většina farářů v té oblasti. Zase hádka o Prorokův vous, pomysleli si. Oba duchovní se přiblížili k rozvášněným kohoutům, pohlédli jeden na druhého a téměř současně zvolali:

„*Nestydíte se hádat se jako malí kluci?*“ Imám pak pokračoval: „*Ve jménu Alláha, nade vše milosrdného! S vlastníky Písma (= židy a křesťany) se přete jen nejdůstojnějším způsobem ... a říkejte: Alláh, náš Bůh a váš Bůh, je pouze jediný a my jsme mu zcela oddáni*“ (29. súra, verš 47). Františkův syn nechtěl zůstat pozadu a hledal vhodný citát v posvátné knize křesťanů. Napadlo ho toto: „*Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra, bude vydán soudu*“ (Mt 5,22). To zapůsobilo. Muži se opravdu zastyděli. Vzpomněli si na to, co tak často slyšeli z úst svých duchovních: Hádky se nelíbí ani Alláhovi ani Bohu, jak ho nazývají křesťané. A je nesmyslné chtít pomáhat Všemohoucímu nebo hájit jeho čest tím, že se posmíváme jeho tvorům, bijeme je nebo dokonce zabíjíme. Takové věci se zřejmě ve vesnici dříve také stávaly. Staří lidé ještě o tom mohou vyprávět.

„*Budeme o správné místo losovat. S Alláhovou pomocí také most postavíme*“ navrhl imám. Obecné mumlání mužů se dalo považovat za souhlas. Františkán také považoval návrh za dobrý a připojil se: „*Bude sloužit všem Božím dětem a jako společné dílo bude Všemohoucímu ke cti.*“ (Othmar Noggler OFMCap.).

Návodv:

1. Vedoucí hry připraví 7 plakátů, na kterých jsou uvedeny některé úlohy. Plakáty se rozvěsí na zdi místnosti.

hospodský, muslim, před jehož hospodou se obyvatelé vesnice sejdou;
porodní babička, křesťanka;
imám;
farář;
most;
divoký potok;
jiné.

2. Vedoucí hry dává následující pokyny:

Přebírání úloh

- * * * Pokuste se vžít do příběhu: která úloha je vám sympatická, věrohodná a blízká a která nepříjemná a cizí?
- * * * Po vlastní úvaze si vyberte určitou „úlohu“ a postavte se k příslušnému plakátu (může se stát, že si tutéž úlohu vybere více lidí a některé úlohy zůstanou neobsazené).
- * * * Po chvíli uvažování si položte ještě jednu otázku, zda se každý cítí dobře na svém místě nebo by chtěl ještě měnit.

Utváření úloh (již po jejich rozdělení)

- * * * Ve skupině úloh odpovězte na otázku: Proč jste zvolili právě tuto úlohu? Proč ne jinou? Nespěchejte!
- * * * Vedoucí hry uvede hru otázkou k celé skupině: Kde má být most? Debatujte o tom každý podle své úlohy. Zůstaňte přitom v místnosti na svých místech.
- * * * V určité chvíli přeruší vedoucí hru a dává nový návod: Mluvte spolu o následujících otázkách: Jak jsem se cítil? Jak jsem prožíval situaci těch druhých? Hrál bych úlohy těch druhých jinak?

Uvažování v kroužku:

- * * * Po chvíli zavolá vedoucí představitele úloh zpět k jejich židlím a ptá se jich: Co vás během hry napadlo? Jaké zkušenosti jste udělali? Jaké jste získali poznatky? Kde jsem již něco podobného zažili? Jaké by teď bylo vaše jednání, kdybyste se dostali do podobné situace?

2. cvičení:

.....

K náboženským povinnostem muslimů patří denní modlitba (= salaát):

Předepsané modlitby vykonává muslim ve stanoveném postoji pětkrát za den: ráno, v poledne, odpoledne, při stmívání, před spaním. Také předchozí umývání se koná podle určitých pravidel. Modlitby začíná např. chvalo zpěvem (= Thana):

*„Ó Bože, ke tvé cti a chvále;
požehnáno buď tvé jméno,
a není Boha kromě tebe.“*

Potom recituje 1. súru koránu, fatihu, předepsanou pro všechny modlitby:

„Ve jménu milosrdného a milostivého Boha!

*Buď pochválen Bůh, Pán světů, milosrdný a milostivý, Pán soudného dne. Tebe velebíme a k tobě voláme o pomoc. Uveď nás na pravou cestu, na cestu těch, kterým prokazuješ milost a ne na cestu těch, kteří na sebe svolali tvůj hněv a kteří bloudí.
Amen.“*

Následuje četba úryvku z koránu. Potom se modlíci skloní, položí dlaně na kolena, ale nesepe je, a v této poloze třikrát opakuje:

„Ať je oslaven Bůh, ten největší.“

Potom vstane a říká:

„Bůh vyslyší toho, kdo ho chválí; buď pochválen, náš pane.“

Potom padne na kolena a s ohnutými koleny se položí čelo, nos a dlaně na zem, přičemž se třikrát modlí:

„Ať je oslaven Bůh, ten nejvyšší!“

Poté se posadí na levou nohu a pravou nechá volnou tak, aby prsty byly obráceny navenek a pata ukazovala k nebi. V této poloze prosí Boha o odpuštění.

Potom znovu padne na zem a třikrát opakuje slova, která použil při první pokloně. A nyní se narovná. Všechno toto vstávání, klanění se a padání na zem je opisem kruhu: rak‘at.

Úkoly:

Porovnejte zde uvedené muslimské modlitby a postoje

*** * * s chválami Božími z La Verny (ChvB):**

„Ty jsi svatý Pán, jen ty jsi Bůh, jenž dělá zázraky.

Ty jsi silný.

Ty jsi veliký.

Tys nejvyšší.

Tys všemocný Král, Otče svatý, Králi nebe i země.

Tys trojí a jediný, Pán a Bůh, všechno dobro.

Ty jsi dobro, všechno dobro, nejvyšší dobro, Pán a Bůh, živý a pravý.

Ty jsi láska a milování. ...“

*** * * s modlitbami a postoji užívanými v našich společenstvích.**

Otázky:

1. Jaké jste našli podobnosti?
2. Jaké zjistíte rozdíly?

3. cvičení:

To, co je pro islám typické, můžeme charakterizovat několika málo zásadami, tzv. pěti pilíři nebo sloupy islámu:

1. **Šaháda**, tj. monoteistické vyznání: není Boha kromě Boha (Alláha); Mohamed je Boží posel;
2. **Salát**, tj. pět denních modliteb (s předepsaným obsahem a držením těla);
3. **Zakát**, tj. povinná daň (almužna) majetných ve prospěch nemajetných;
4. **Ramadán**, tj. měsíc postu, během něhož se nesmí za denního světla nic jíst ani pít;
5. **Hadž**, tj. pouť do Mekky v poutním měsíci (alespoň jednou za život, pokud na to má člověk prostředky a okolnosti mu to dovolují).

Úloha:

Vyjmenujte, co je v křesťanství podobné, a pohovořte si o tom s ostatními.

Použití v praxi

E

1. Použití :

V prvním světě, především v zemích Evropské unie, se zvětšuje problém smíšených křesťansko-muslimských manželství.

Otázky:

1. Znáte případy takových manželství?
Které pozitivní stránky u nich nacházíte a které negativní?

2. použití:

Bernard z Clairvaux (+ 1153) se rozhodujícím způsobem účastnil přípravy 2. křížové výpravy, která probíhala v letech 1147 až 1149 za účasti německého císaře Konráda III. a francouzského krále Ludvíka VII.

Přečtěte si následující texty:

* Z jednoho křížáckého kázání Bernarda z Clairvaux:

.....

Co děláte, vy stateční muži? Co děláte, vy služebníci kříže? Chcete tak dát svatyni psům a perly sviním? Kolik hříšníků se tam se slzami vyznalo z hříchů a dosáhlo odpuštění, od doby, kdy meč otců pohanský neřád vyhnal? Zlý to vidí a hledí na to závistivým zrakem, skřípá zuby a bledne, míchá v nádobách své zloby a jistě nezanechá ani znamení ani stopu po toliké zbožnosti, když bude zas tak silný - Bůh nás chraň - a to nejsvětější místo opět získá. Pro všechny budoucí časy by to byla nevyléčitelná nemoc a nenahraditelná škoda; pro toto pokolení, tak zcela bezbožné, nekonečná hanba a věčná výčitka.

Protože vaše země plodí statečné muže a je mocná množstvím své mládeže - tak se celým světem nese vaše oceňování a sláva vašeho hrdinství, - tak se mužně opásejte a chopte se šťastných zbraní pro Kristovo jméno. Ať se skončí ten rytířský způsob, ne, ten dřívější rytířský nezpůsob, kdy se vzájemně ničíte a jeden druhého zabíjí. Jaké hrozné potěšení dráždí ty nešťastníky, kteří mečem probodávají tělo svého bližního a možná vrhají jeho duši spolu do zkázy! Ani vítěz tomu neuniká; také jeho duši prochází meč, když se těší ze zabítí nepřítele. Je to šílenství, ne odvaha, otročit takovému bezpráví; nemůžeme to připisovat odvaze, nýbrž jen zaslepenosti. Ty, statečný rytíři, ty, válečníku, teď máš spor bez nebezpečí, kde vítězství přináší slávu a smrt je ziskem. Jsi-li moudrý obchodník, muž zisku na tomto světě, - nabízím ti velký obchod; hled', ať ti neujde! Přijmi znamení kříže a za všechno, z čeho se kajícím srdcem vyzpovídáš, dosáhneš naráz odpustky. Zboží je laciné, když je koupíme; a když za ně zbožně zaplatíme, má bezpochyby cenu Božího království. ...

* Modlitba, zformulovaná po společném prohlášení papeže Pavla VI. a patriarchy Athenogorase (1982):

.....

Všemohoucí, věčný, spravedlivý a milosrdný Bože!

- * * * Litujeme urážlivých slov, bezdůvodných výčitek a trestuhodných gest, které z obou stran poznamenaly, případně provázely, smutné události v našich společných islámsko-křesťanských dějinách.*
- * * * Litujeme a odstraňujeme ze své paměti znamení a projevy pohoršení a obviňování, které přicházely po takových událostech.*
- * * * Je nám jasné, že pouze takovéto gesto nápravy a odpuštění nepostačí, aby odstranilo jak staré, tak nové názorové rozdíly mezi muslimskými a křesťanskými věřícími.*
- * * * Všemohoucí Bože, očistou svého srdce, lítostí nad způsobeným bezprávím a pevným rozhodnutím pro vzájemné porozumění a pro úctu k naší oboustranné víře, k jejím tradicím a jejím příkazům, chceme usilovat, abychom tato nedorozumění překonali.*
- * * * Nejvyšší, všemohoucí a jediný Bože, i přes svou nedostatečnost doufáme, že přijmeš tuto naši modlitbu, poněvadž jsi vždy ochoten odpouštět, když také my si vzájemně odpustíme.*

* * * *Prosíme za všechny lidi, pokoušející se žít věrně pravdu, kterou jsi nám ve svatých knihách svěřil, aby náš islámsko-křesťanský dialog získal na hloubce a na vzájemných znalostech a stal se bratrským soužitím v každodenním životě.*

Úkoly

1. Porovnejte modlitbu s křižáckým kázáním sv. Bernarda. Pozorujte změnu smýšlení.
2. Připojte k modlitbě ještě další prosby, týkající se islámsko-křesťanského dialogu.

3. použití:

Dále uvádíme několik příkladů z textů islámských mystiků (=Sufi).

Jahia ibn Muad (+ 871), Peršan:

„Ó Bože, ty jsi rád, když tě miluji, i když mne nepotřebuješ. Jak bych tě neměl mít rád, že mne miluješ, když tě tolik potřebuji?“

Abu Jazid (Bajazid) Bistami (+ 874), Peršan ze severu:

„Zval jsem svou duši k Bohu, ale ta mne odmítla následovat a dělala potíže. Proto jsem ji nechal stát a šel jsem dál k Bohu.“

Zeptali se ho: „Jak dospěje člověk k Bohu?“

Odpověděl: „Ty chudáku, cožpak dospěje k Bohu vůbec?“

Abú Abdalláh Ibn Šáfif (+ 982) ze Šírázu:

„Když slyšíte volání ‚Vzhůru k modlitbě!‘ a nenajdete mě v první řadě v mešitě, potom mě hledejte na hřbitově!“

Abdul-Hasan Čaraquání (+ 1033), Iránec:

„Ó Bože, stvořil jsi mne pro sebe, ze života své matky jsem se narodil pro tebe; nedopusť, abych se stal kořistí některého tvora!“

„Ó Bože, určitá skupina lidí vstane při posledním soudu jako mučedníci, protože kvůli tobě byli zabití. I já vstanu jako takový mučedník, protože jsem byl zabit mečem touhy po tobě!“

Ajnul Qudat Hamadání (+ 1131), kvůli kacířství uvězněn v Bagdádu:

„Ó Bože, dej, abych vstal z mrtvých slepý, protože ty jsi pro mne příliš velký a příliš vznešený, než aby tě mé oči mohly spatřit.“

Pir Sultan Abdal (+ 1560), Turek:

„Stal jsem se potoky, které se rozptýlily v řece, stal jsem se růžemi, které kvetly v nepravou dobu, stal jsem se popelem, v němž nedoutnaly jiskry; ach příteli, spálen, spálen tvou láskou.“

Dara Šikoh (+ 1659), syn mogulského vládce Šáha Džahána, kterého jeho bratr nechal popravit jako kacíře:

*„Čím je poutnikovo zavazadlo lehčí,
tím je na cestě bezstarostnější.
Ty jsi také poutníkem na této –
uznej to a strážlivě si uvazuj obuv.
Čím víc majetku, tím větší starosti;
turban s mnoha záhyby jen víc tlačí.
Vyhod' z hlavy sebelásku, kterou máš;
je to zátěž jako falešné smýšlení.
Bud' na tomto světě po celý život svobodný.
Poslechni tuto radu, danou Quadirimu!“*

Pir-o-Muršíd Hazrát Inaját Chán (+ 1927), jeden z řady indických súfijských mistrů a mystiků Šišťí:

„Za každým z nás je duch a život; jak můžeme být šťastni, když má náš soused smutek?“

Otázka:

Jak na vás tyto texty působí?
Pohovořte si o tom společně.

Literatura

F

Althaus, H.,

Christentum, Islam und Hinduismus vor den grossen Weltproblemen (Křesťanství, islám a hinduismus tváří v tvář velkým světovým problémům) (Altenberge 1988).

Andreas&Andreas,

2000 Jahre Christentum. Kirche und Staat (2000 let křesťanství. Církev a stát) (Salzburg 1983) 297n.

Basetti-Sani, G.,

- L' Islam e Francesco d' Assisi. La missione profetica per il dialogo (Islám a František z Assisi. Prorocké poslání dialogu) (Firence 1975);
- The Koran in the Light of Christ (Korán ve světle Krista) (Chicago 1977).

De Beer, F.,

- François, que disait-on de toi? (Františku, co o tobě říkali)? (Paris 1977);
- Franziskus und der Islam (František a islám): Concilium 17 (1981), 696-705.

Borrmans, M.,

Wege zum christlich-islamischen Dialog (Cesty ke křesťansko-islámskému dialogu) (Frankfurt 1985).

Brunner-Traut, E., (vyd.),

Die fünf grossen Weltreligionen: Hinduismus, Buddhismus, Islam, Judentum, Christentum (Pět velkých světových náboženství: hinduismus, buddhismus, islám, židovství, křesťanství) (Freiburg 6, 1978).

Bsteh, A., (vyd.),

Der Gott des Christentums und des Islams (Bůh křesťanství a islámu) (Mödling/Wien 1978).

Busse, H.,

Die theologische Beziehungen des Islams zu Judentum und Christentum (Teologické vztahy islámu k židovství a křesťanství) (Darmstadt 1988).

Clarke, P. B.,

Atlas der Weltreligionen (Atlas světových náboženství) (Gütersloh 1993).

Cracknell, K.,

Mision und Dialog. Für eine neue Beziehung zu Menschen anderen Glaubens (Misie a dialog. Za nové vztahy k lidem jiné víry) (Frankfurt 1990).

Cragg, K.,

- Alive to God (Citlivě k Bohu) (Oxford 1970);
- The House of Islam (Dům islámu) (Encino CA 1975);
- Islam from Within: Anthology of a Religion (Islám zevnitř: Antologie jednoho náboženství) (Belmont CA 1980);
- Muhammed and the Christian (Mohamed a křesťan) (London/Maryknoll 1984);
- The Call of the Minaret (Volání minaretu) (Maryknoll 1985);
- Jesus and the Muslim: an Exploration (Ježíš a muslim: zkoumání) (Boston 1985).

Ende/Steinbach,

Der Islam in der Gegenwart (Dnešní islám) (Mnichov 1989).

Esposito, J.,

Voices of Resurgent Islam (Hlasy znovu povstávajícího islámu) (New York 1983).

Falaqui, A.,

Theologie der Islam (Teologie islámu): Theologia mundi 1981, Ekumenické pracovní zasedání, Missio (Mnichov) 81-92.

Fassnacht, D.,

Islam (Frankfurt 2, 1978).

Fitzgerald, M./ Khoury, A.Th./Wanzura,W.,

Renaissance des Islams. Weg zur Begegnung oder zur Konfrontation? (Renesance islámu. Cesta k setkání nebo ke konfrontaci?) (Graz 1980).

Halm, H.,

Die Schia (Šía) (Darmstadt 1988).

Hoerberichts, J.,

Francis and Islam (František a islám) (Quincy, Illinois 1997).

Islamisches Zentrum (vyd.),

Der Islam: Geschichte, Religion, Kultur (Islám: Dějiny, náboženství, kultura) (Ženeva 1973).

Kabbani, R.,

Offener Brief an die Christenheit (Otevřený list křesťanstvu) (Düsseldorf 1991).

Khoury, A. Th.,

- Toleranz im Islam (Tolerance v islámu) (Mohuč 1980);
- Begegnung mit dem Islam. Eine Einführung (Setkání s islámem. Úvod) (Freiburg 1980);
- Einführung in die Grundlagen des Islams (Úvod k základům islámu) (Graz 2, 1981);
- Der Islam (Freiburg 1988).

Kirste, R./Schwarzenau, P./Tworuschka, U.,

Gemeinsam vor Gott: Religionen im Gespräch (Společně před Bohem: Rozhovor o náboženství) (Hamburg 1990).

Küng, H./Ess, J. van,

Christentum und Weltreligionen: Islam (Křesťanství a světová náboženství: Islám) (Mnichov 1990).

Lanczkowski, G.,

Weltreligionen (Světová náboženství): Börsenblatt 73 (1982) 1984 n.

Lehmann, L.,

- Der Brief des hl. Franziskus an die Lenker der Völker. Aufbau und missionarische Anliegen (List sv. Františka vládcům národů. Budování a misionářské záležitosti): Laurentianum 25 (1984) 287-324;
- Prinzipien franziskanischer Mission nach den frühen Quellen (Zásady františkánské misie podle původních pramenů): Laurentianum 26 (1985) 3. sešit.

Manselli, R.,

Franziskus: der solidarische Brüder (František, solidární bratr) (Zürich 1984) 222-230.

Mascarenhas, L.,

Dialog ohne Netz: dem Muslim als Bruder begegnen (Dialog bez sítě: setkávat se muslimem jako s bratrem): A. Camps/G. Hunold (vyd.), Erschaffe mir ein neues Volk (Stvoř mi nový národ) (Dettingen 1982) 140-152.

Matanic, A.,

Del viaggio di S. Francesco in oriente (Cesta sv. Františka na východ): Studi e ricerche Francescane (Neapol 5, 1876) 245-258.

Meyer, H.,

Mein Partner ist Muslim (Můj partner je muslim). Zpráva z jednání v Münsteru: Erwachsenenbildung 31 (1985) 32 n.

Missionszentrale der Franziskaner (vyd.)

Z řady: Berichte – Dokumente – Kommentare (Zprávy - dokumenty – komentáře):

- Heft 20: Mit anderen Augen sehen (Vidět jinýma očima) (Bonn 1983);
- Heft 21: Das Leben Teilen (Sdílet život) (Bonn 1984).

Nagel, T.,

Der Korán (München 1983).

Papežská rada pro interreligiózní dialog - Kongregace pro evangelizaci národů

Dialog a zvěstování. Úvahy a orientace k interreligióznímu dialogu a ke zvěstování Kristova evangelia.

Papežský sekretariát pro nekřesťany (vyd.),

- Postoj církve ke stoupencům jiných náboženství. Myšlenky a směrnice pro dialog a misie č. 17 (Roma 1984).

Paret, R.,

- Der Mohammed und der Koran (Stuttgart 5, 1980);
- Der Koran. Werkausgabe (Stuttgart 2, 1980).

Randolph, D. E.,

The Desire for Martyrdom – Leitmotiv of St. Bonaventure (Touha po mučednictví - Vedoucí myšlenka sv. Bonaventury): Franciscan Studies 32 (1972) 74-87.

Risse, G.,

„Gott ist Christus, der Sohn der Maria.“ Eine Studie zum Christusbild im Koran („Bůh je Kristus, Syn Mariin“: Studie k obrazu Krista v koránu) (Bonn 1989).

Roncaglia, W.,

- St. Francis of Assisi and the Middle East. (Sv. František z Assisi a Střední východ.) Franciscan Center of Oriental Studies (Cairo 1957);
- Fonte Arabo-musulmano su S. Francesco in Oriente (Arabsko-muslimské prameny o Františkovi na Východě): Studi Francescani 55 (1958) 258n.

Schedl, C.,

Muhammad und Jesus. Die christologisch relevanten Texte des Korans (Mohamed a Ježíš. Kristologicky závažné texty koránu) (Freiburg 1978).

Schimmel, A., (překladatel),

Gärten der Erkenntnis. Texte aus der islamischen Mystik (Zahrady poznání. Texty z islámské mystiky) (Düsseldorf 1982).

Sekretariát německé biskupské konference (vyd.),
Muslime in Deutschland (Muslimové v Německu). Arbeitshilfen 26 (Bonn 1982).

Stieglecker, H.,
Die Glaubenslehren des Islam (Věrouka islámu) (Paderborn 1962).

Teissier, H.,
Église en Islam. Méditation sur l'existence chrétienne en Algérie (Církev v islámu.
Meditace nad křesťanskou existencí v Alžírsku) (Paris 1984).

Tudtud, B. S.,
Dialogue of Life and Faith (Dialog života a víry) (Quezon City 1988).

Tworuschka, M.,
Islam (Göttingen 1982).

Watt, W. M./Welch, A. T.
Der Islam I. Die Religionen der Menschheit (Islám I. Náboženství lidstva) 25/I
(Stuttgart 1980).

Světová rada církví (vyd.),
Christen begegnen Muslimen: Veröffentlichung des Weltkirchenrates anlässlich des 10-
jährigen Dialogs zwischen Christen und Muslimen (Křesťané potkávají muslimy:
Zpráva SRC při příležitosti 10-letého dialogu mezi křesťany a muslimy) (Genf 1977).

Bílí Otcové

- Wer hinterm Elefanten läuft ... Porträt einer Missionsgesellschaft (Kdo běží za slony ... Obraz jedné misijní společnosti) (Paderborn);
- Weisse Väter schreiben aus Afrika (Bílí Otcové píší z Afriky): IFI – Informationen für Informanten 55 (2/1983);
- Časopis „Erwachsenenbildung“ („Vzdělávání dospělých“) 31 (1985) 3-35 obsahuje tyto příspěvky: Muslimové v Německu (3-6), Dialog mezi křesťany a muslimy (7-10), Jak žijí muslimové v Německu? (11-13), Svět islámu (14-16), Turečtí autoři druhé generace (17-20), a dokumentaci k vyučování náboženství.

Wielandt, R.,
„Fundamentalismus“: „Lexikon der Islamischen Welt“ (naučný slovník islámského světa) (Köln 1992).

Zirker, H.,
Christentum und Islam. Theologische Verwandtschaft und Konkurrenz (Křesťanství a islám. Teologická příbuznost a konkurence) (Düsseldorf 1992).

Každé setkání s někým
kdo má jinou víru
a žije jinak,
může vyvolat strach
v nás i v druhých.

Každé setkání v sobě nese
riziko změny.
Protože tomu tak je,
způsobovali si lidé
v těchto setkáních
nevýslovné bolesti.
Zasazovali si smrtelné rány,
ale bývali i zranění.
Generace lidí
na to nemohou zapomenout.

Církevní dějiny
to dokazují:
V hrůzách křížáckých výprav
a inkvizice,
v hrůze
křížáckého pálení
a pronásledování židů
byli lidé opovrhováni
a byli zbavováni svých práv.
Křesťané dopustili,
aby ženy a děti,
mladí i staří
byli zabiti
v pekle holocaustu.

Tak to bylo odjakživa:
kdo se nechtěl
nechat zranit,
ten rozdával rány.

Kdo nechtěl
nechat o něčem pochybovat,
zahnal tazatele
nebo ho odstranil.

Na kříži vzal za své
obraz nezranitelného Boha:
Ježíš Kristus se nechal
zraňovat
až k smrti na kříži.
Když ho následujeme,
učíme se zapomenou na vše to,
co platí mezi mocnými
a vládnoucími.
Když přistupujeme ke stolu
tohoto ukřižovaného,
připomíná nám znamením
chleba a vína
vlastní zranitelnost.
Zve nás,
abychom k jeho stolu
přistupovali jako lidé,
kteří se raději nechají zranit,
než aby rozdávali rány.